

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԻՄԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԽԹ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ԱՊՐԻԼ 4, 1896

ԹԻԻ 14

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Փորձութիւն	405
Միջանկեալ Վիճակը	406
Աղթք Եւ Ողջմտութիւն	407
Բարենպաստակ Տեղափոխութիւններ	407
Ձինաստանի Պարտութեան Հշմարիտ Պատ.	407
Ճառը	408
Պաքու Եւ Իր Իւզի Հորերը	408
Հարաւային Ռուսիոյ Մէջ Գիւտեր	408
Համբերող Եղբիւր, Սպասէ	408
Թղթակցութիւնք	409
Քարոզ	410
Ազդ	410
Հանդէս Քաղաքական	411
Դրամական	412

ԱԻՏՏԱԲԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամէն շաբաթ օր:

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար կանխիկ 1 1/2 մեծիտիյէ, վեցամսեայն՝ 3/4 մեծիտիյէ: Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է: Մեկ քերթի գինն է 30 փարս: Խմբագրութեան, բաժանորդագրութեան եւ քղատարութեան պատկանեալ ամէն գրութիւնք պարտին ուղղուիլ առ Մր. Հ. Ս. Պարմըմ, Ամերիգան Խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Միեւնոստայ Ընկերութեան կողմանէ,
Ճ. Ք. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՈՆԱՏԵՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՄԵՐՄ, ՏԵՐԵՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ

ՓՈՐՁՈՒԹԻՒՆ

(Պատ. Ուսման, Լեւոնտիւն)

Ըստած է թէ ամէն մարդ կրնայ գիրք մը յօրինել իր կեանքին վրայ գրելով, թէ և ինքնակենսագրութիւններ սակաւածիւ են գրականութեան մէջ: Ստոյգ է որ ամէնքս ալ կամ Օգոստինոսի կամ Ռուսոյի ոճով մեր խոստովանութիւնները կը գրենք անձնապէս, և գրութիւնը մեր ձեռքն է: Մեր վիճակի փոփոխութիւնները, մեր ջանքերը, անյաջողութիւնները և յաղթութիւնները մեր յիշողութեան էջերուն վրայ կը փորագրուին: Հանդարտութեան ժամերու մէջ կը կարգանք զանոնք ներքին յուզմամբ և սրտի արցունքով: Եթէ ոտնաձայն մը առնենք, կը նետենք մեր օրագրութիւնն իր ծածուկ տեղը որպէս զի օրուան թերթը կարգացողի մը անվրդով դէմքով ողջունենք այցելուն: Երբ մեռնինք և կտակակատար մը կամ ուրիշ պաշտօնեայ մը աչքէ անցնէ մեր թուղթերը, այս գիրքը պիտի չգտնուի վասն զի մեզի հետ թաղուած պիտի մնայ մինչև դատաստանին օրը: Զենք

ուղեր այս գիրքն յանձնել ու է մարդու, ոչ իսկ մեր մօրը որ դատաւորներուն ամենէն մեղմն է, և չկայ վեց մարդ որոնց յօժարինք կարգալ անոր ամենէն լաւ գլուխները: Տարբեր անձերու օրագրութիւններուն գլուխները նոյն երկարութիւնը չունին, թէ և նոյն խորագիրներն ունին: Եւ չկայ գլուխ մը այնչափ յուզիչ և շահագրգռող որչափ փորձութեան գլուխը:

Մեր ամենէն այլանդակ սխալներէն մին է մարդերն անգիտակցաբար բաժնել փորձութեան երկարութեանը և չենթարկուածներու, այսինքն կարծել թէ մինչ շատեր շարունակ կրակի առջև կայնած են փորձութեան ճակատամարտի դաշտին վրայ, ուրիշներ ամէն վտանգէ հեռի և զերծ են: Փորձութիւնը բազմազան ձևեր ունի մարդուն միջավայրին, անհատականութեան, դաղափարականներուն բնութեան համեմատ: Ուստի ոչ մէկ մարդ կարող է ճշդիւ իմանալ իր ընկերին կացութիւնը: Որպէս զի չվճարինք կամ չյուսահատինք, այլ սիրով և կարեկցութեամբ վարուինք իրարու հետ, բաւական է որ ճանչնանք թէ ամէնքս ալ փորձութիւն կը կրենք:

Հաւազոյն մարդուն և յոռեգոյն մարդուն միջև տարբերութիւնը սա չէ՝ թէ մին փորձուող է և միւսը չփորձուող, այլ թէ մին իր բնութեան մէջ դրաւական ունի յաղթութիւն տանելու և միւսը՝ պարտութիւն կրելու: Մենք կը կարծենք թէ ոմանք կը բնակին այնպիսի բարձր տեղեր ուր հասնիլ կարող չէ հովտին ապականութիւնը և ուր եթերային վիճակ մը կ'առնեն և կը ցնդին չար թելագրութիւնները: Սա ալեհեր մարդուն, որուն դէմքը իր սրբութեան հայելին է, ի՞նչ կրնայ վերագրուիլ բաց ի հոգեւոր հպարտութեան աղօտ զգացումէ մը կամ սուրբ ընկերակցի մը բարեմասնութիւններուն նկատմամբ ներքին նախանձէ մը: Թող զգացուի թէ (եթէ երբեք այս կրնայ մխիթարութիւն ըլլալ երիտասարդներու) սխալ է այդ գաղափարը: Սյդ սրբակրօն անձը ամենայն հաւանական

նութեամբ երէկ փորձուեցաւ չար խորհուրդներ տածել, անցեալ շաբթու ալ տարակուսիլ Աստուծոյ դոյութեան վրայ: Փորձութիւնը մասնաւոր ժամանակի մը յատուկ աղէտ մը չէ և մէկ տեսակ չէ: մարդը կրթելու, մարդելու միջոց մ'է:

Կարգաւ Աստուածաշունչի մէջ յիշուած սուրբերուն պատմութիւնը և ուրիշ անձերու ամէն հաւատարիմ կենսագրութիւն զոր կրնաս ձեռք ձգելու բազմ ունենալ, և տես թէ ամենէն աղէկ մարդիկն եղած են այնպիսիներ որոնք մեղքի հետ կամ դէմ մտքառած են մինչև որ փողերը նահանջի եղանակ հնչեցուցած են, կամ մինչև որ փորձութեան կռիւն մէջ ինկած են իրենց Տէրոջն հաւատարիմ մնալով մինչև ի մահ: Պատմութիւնը կատարելապէս բարի միայն մէկ մարդ կը ներկայացնէ մեզի, և ան կրեց ամենէն սաստիկ փորձութիւնը՝ նախ անձնասիրութեան, ապա յաւակնոտութեան և ապա հայհոյութեան մեղքին մէջ ձգուելու համար: Եթէ մէկն ըսէ թէ Յիսուսի փորձութիւնն իրական չէր, կամ ուրիշ մարդեր պաշարող փորձութիւններու բնութիւնը չունէր, այդպիսին հերետիկոս մ'է ամենէն գէշ տեսակէն, վասն զի կը ցուցնէ թէ Յիսուսի լուսաշողջ կեանքը երեւոյթ մ'էր և վասն զի մեզմէ կը յափշտակէ Յիսուսի կարեկցութեան սրտապնդող մխիթարութիւնը:

Եթէ մարդ մը փորձութենէ զերծ մնայ, իր զօրաւոր ըլլալուն համար չէ, այլ տկար ըլլալուն համար: Բնութիւններ կան այնչափ ծանծաղ և բարակ որ փորձութիւնն անոնց չհասնիր: Ով կիանոսին մէջ լեռնանման կոհակներ հանող փոթորիկը փողոցի լճակի մը վրայ պղպղակ մը չհաներ: Պատուական հողի վրայ ցորենին հետ մինչև հունձքին ատենն աճող ուռճացող որումը պիտի չորնար չոր, քարուտ հողի վրայ: Փարիսեցիներ և սնապարծներ չեն փորձուիր և ուստի նուազ մարդ ըլլալու են: Բովին մէջ է որ առնական նկարագիրը կը կազմուի և մարդիկ իրենց լաւագոյն

վիճակին կը հասնին: Երբ մէկն ինքզինք կը վարէ և կը կառավարէ, ինչպէս կառավարան մը կը վարէ և կ'առաջնորդէ երկու աշխոյժ ձիեր, վստահ եղէք թէ այդ կարողութիւնը և վարժութիւնն ստանալու համար շատ ճիգեր թափած և շատ պայքարներ մղած է: Կատարեալ մաքրութիւնն ընդհանրապէս կը նշանակէ կիրքերու վրայ յաղթանակ, անձնազսպութիւն, կրակոտ բնութեան նուաճում: Փոթորիկն է որ ծառերը խորարմատ կ'ընէ, մուրճի հարուածներն են որ կը պնդացնեն, կը զօրացնեն դարբինին բազկի մկանները: Յիսուս իր հանրային գործը չսկսած «անապատը տարուեցաւ որ վորձուի»:

(Շարունակելի)

ՄԻՋԱՆԿԵԱՒԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ [Խմբագրական]

Թղթակից մը խնդրած է որ այս նիւթին վրայով գրենք: Կը հարցնէ թէ մահուան ատեն ո՛ւր կ'երթան արդարեան հոգիները, ո՛ւր կ'երթան չարերուն հոգիները, եւ ուր կ'է՛ պիտի ելլեն ատենին առջեւ: Կը յիշէ երեք վարդապետութիւն. (1) թէ հոգիները քաւարան կ'երթան մաքրուելու համար, (2) թէ բարիներն անմիջապէս երանութեան, չարերն ալ թշուառութեան, վիճակ մը կը մտնեն, եւ (3) թէ հոգիները անզգայ վիճակի մը մէջ կը մնան յետ մահու մինչեւ դատաստանին օրը: Եւ ինք այս վերջին վարդապետութիւնը կը նախընտրէ:

Այս խնդիրը մեծապէս շահագրգռական է ամէն մարդու համար, վասն զի այդ միջանկեալ վիճակն ամէնքս ալ պիտի մտնենք եւ քիչ ատենէն պիտի մտնենք: Եթէ յօգուածագիրս կամ ուրիշ ոեւէ ողջ անձ մը այդ վիճակին վերաբերեալ յայտնութիւն մը ընդունէր, այնպէս որ կարենար մեր թղթակցին հարցումներուն պատասխանել վերջնականապէս եւ հեղինակութեամբ, աշխարհ անշունչ պիտի սպասէր անոր խօսքերուն, եւ ուրիշ ոչ մէկ յօդուած պիտի կարդացուէր այնպիսի տենչով որով պիտի կարդացուէր այն ուր պիտի յայտնէր նա իրեն հաղորդուած յայտնութիւնը: Սակայն կրնանք վստահ ըլլալ թէ այդպիսի յայտնութիւն պիտի չըլլայ: Աստուածաշունչին մէջ շատ քիչ բան կ'ըսուի այս նիւթին վրայով, եւ եթէ Քրիստոս, որ երկինքէն եկաւ Հօրը կամքը յայտնելու եւ մեզ մեր մեղքերէն շրջելու, յարմար չգտնէր մեզի լիովին լոյս տալ մեղքներուն վիճակին վրայով, չենք կրնար ակնկալել որ նա ուրիշի մը ներշնչէ՝ այդ լոյսը տալու համար: Եւ որովհետեւ շատ քիչ յայտնութիւն եղած է այս խնդրոյն վրայով, կը վայել որ զգուշանանք վարդապետական այնպիսի յայտարարութիւններէ որոնք աստուածաշնչական հիմն չունին, նաեւ խստիւ դատաւարտելէ այնպիսիներ որոնք այս խնդրոյն նկատմամբ մեզի համակարծիք չեն:

Սակայն Սուրբ Գիրքը մեզի բաւական լոյս կու տայ ցուցնող թէ մահուան եւ վերջին դատաստանին միջեւ անցած ժամանակը անզգայ քնոյ միջոց մը չէ: Պօղոս Փիլիպպեցոց ըսաւ թէ շատ աւելի աղէկ է մեկնիլ եւ Քրիստոսի հետ ըլլալ (Փիլ. Ա. 23): Սակայն Քրիստոսի հետ պիտի չըլլար եթէ անզգայութեան վիճակի մէջ ըլլար: Իր խօսքերն առ Կորնթացիս (Բ Կոր. Ե. 8)

աւելի եւս վճռական են, վասն զի կը ցուցնեն թէ «մարմինէն հեռանալ»ուն ատեն, այսինքն յարութենէն առաջ հարկաւ, «Տէրոջը քովը» պիտի կենար: Այլակերպութեան ժամանակ Մովսէսի եւ Եղիայի Քրիստոսի քով գտնուելը, Ղազարոսի Աբրահամու գիրկը եւ մեծատան՝ տանջանաց մէջ գտնուելը մինչ մեծատան եղբայրները տակաւին ողջ էին, եւ Փրկչին սա խոստումը զոր ըրաւ զըզջացեալ աւազակին, «Այսօր իմ հետ դրախտին մէջը պիտի ըլլաս», այս ամէնը կը հերքեն անզգայութեան վիճակի գաղափարը: Արդարեւ մահն իբրեւ քուն կը յիշուի, բայց միտքը միշտ անգործ չէ քնոյ մէջ: Մահուան ատեն մարմինը կը ննջէ: Դան. Ժ. Զ համարին մէջ կը գտնենք «երկրիս հողին մէջը քնացողներուն» ասացուածը: Հոգւոյն վիճակը հանգստեան վիճակ է եւ ոչ անզգայութեան: «Այսուհետեւ երանելի են ան մեռելները՝ որոնք Տէրոջմով կը ննջեն. այո, կ'ըսէ Հոգին, որ իրենց աշխատութենէն հանգիին. ու իրենց գործերը իրենց ետեւէն կ'երթան»: «Երանելի է ան մեռելները», ոչ թէ երանելի պիտի ըլլան յետ յարութեան, որ կրնայ տեղի չունենալ հազարաւոր տարիներ: Եւ անոնց ինչ օգուտ կ'ընեն «իրենց գործերը» որ «իրենց ետեւէն կ'երթան», եթէ տեղեկութիւն մը չունենան այս իրողութեան վրայ: Իրենց գործերը իրենց ետեւէն պիտի երթան զէպ անզգայութեան վայրը կամ վիճակը:

Քաւարանի վարդապետութիւնը կ'ընդունուի Քրիստոնէական Եկեղեցոյ ստուար եւ կարեւոր մէկ մասէն, բայց կը կարծենք թէ շատ պաշտպան պիտի չունենար, եթէ հիմնուէր միայն Սուրբ Գրոց խօսքերու եւ վկայութիւններու վրայ: Իրողութիւնը սա է թէ այս վարդապետութիւնն ընդունողները մեծ մասամբ այնպիսի անձինք են որ հաւատոյ եւ վարուց կրկնակ կանոն մը կ'ընդունին, եւ կ'ըսեն թէ բաց ի Սուրբ Գիրքէն իբրեւ հաւատոյ հիմն ընդունելու ենք նաեւ աւանդութիւնը, կամ եկեղեցոյ ձայնը: Արդ. Եկեղեցոյ մէկ քանի ճիւղերուն մէջ քաւարանի վարդապետութիւնը պաշտօնապէս հռչակուած է: Անոնց համար որ վճռական կը համարին եկեղեցոյ այդ յայտարարութիւնը՝ ա'լ պէտք չկայ ապացուցական ձեռնարկութեան: Բայց մեզմէ անոնց համար որ չեն ընդունիր «Այսպէս ասէ Տէր», ալ միայն ինչ որ կը գտնեն Աստուածաշունչին մէջ, քաւարանի հաւատալու պատճառ մը չկայ: Քաւարանը Սուրբ Գրոց վարդապետութիւններուն հակառակ է: Ինչպէս կրնան անոնք որ «Տէրոջմով կը ննջեն», այսինքն բոլոր ճշմարիտ հաւատացեալները, «երանելի» ըլլալ, եթէ քաւարանի կրակներուն մէջ են: Աւետարանի հիմնական վարդապետութիւններն են քաւարութիւն եւ ի Քրիստոս հաւատով արդարացում: «Անոր Որդւոյն Յիսուս Քրիստոսի արիւնը մեզ ամէն մեղքէ կը սրբէ»: Ոչ, կ'ըսէ այս վարդապետութիւնը, մասամբ միայն կը սրբէ, մնացեալը կը կատարուի քաւարանին կրակով: Բանականութեան ալ հակառակ է այս վարդապետութիւնը: Կրակն ինչ լինաւ կու տայ անմարմին հոգիին: Սաստիկ տաքը եւ ցուրտը ցաւ կու տան մեր մարմիններուն, բայց աննիւթական հոգիները չեն կրնար աղբիւրներէն կրել ջերմաշփին զիփոխութիւններէն: Սակայն եթէ ըսուի թէ կրակներն այլաբանական են եւ մտային տանջանաց նշանակ, ինչ տանջանքներ են ատենք: Չղջման ցաւեր են: Սակայն երբ

այս կենաց մէջ ապաշխարութիւնն անկեղծ է, անոր ետեւէն կու գայ մեղաց թողութեան եւ Աստուծոյ հետ հաշտութեան անոյլ զգացում մը: Չղջումը նոյն արդիւնքները պիտի չբերէ՝ հոն: Ուրեմն յուսահատութիւն, Աստուծոյ սիրոյն վրայ տարակոյս, եւ կամ մահուան, Սատանայի, երկրէն ու հոգին կը տանջէ: Չենք հասկնար թէ ինչպէս ասոնցմէ ոեւէ մին կրնայ գոյութիւն ունենալ: Մեզի կը թուի թէ քաւարանի վարդապետութիւնը Աստուծոյ պատուոյն կը դպչի անոր վերկազործութեան մեծութեան եւ կատարելութեան դէմ ըլլալով: Միեւնոյն ժամանակ քրիստոնեաները կը զրկէ իրենց մտաց անգործութենէն: Բերկրութիւն մ'է հաւատալ թէ մեր դաւակները եւ ուրիշ բարեկամներ որ մեռած են՝ անմիջապէս մտան երանութեան վիճակ մը, եւ ակնկալել թէ, եթէ հաւատքով մեռնինք, յաւիտեան պիտի ազատինք ամէն ցաւէ եւ տրտմութենէ երբ մեր հոգիները բաժնուին մեր մարմիններէն:

Այսու ամենայնիւ միջանկեալ վիճակ մը կայ, եւ թէ՛ բարիներուն, թէ՛ չարերուն վիճակն յետ յարութեան եւ դատաստանի տարբեր պիտի ըլլայ իրենց առաջուան վիճակէն: «Եկեք, իմ Հօրս օրհնածները, աշխարհի սկիզբէն ձեզի համար պատրաստուած թագաւորութիւնը ժառանգեցէք», պիտի ըսուի դատաստանին օրը: Ըսել է թէ առաջ ժառանգած չէին զայն: Մէկդի գացէք ինծմէ, անիծեալներ, յաւիտեանական կրակին մէջը՝ որ պատրաստուած է Սատանային ու իր հրեշտակներուն»: Ըսել է թէ այդ կրակին մէջ չէին առաջ, եւ Յայտ. Ի. 10 համարին մէջ ալ կը թուի թէ այսպէս կ'ուզուի հասկըցնել Բանաւորութիւն նկատմամբ: Հոգիներու վիճակը տարբեր պիտի ըլլայ յետ յարութեան: Թերեւս իրենց տեղն ալ տարբեր պիտի ըլլայ: Թէ ճիշդ ինչ պիտի ըլլայ տարբերութիւնը՝ չենք կարող ըսել: Դատաստանի օրուան վրայ ընդհանուր դադար մը սխալ է: Մեր մտաց առջեւ կը պատկերացնենք մարդկային ընտանիքին անգամները մէկիկ մէկիկ կեցած Դատաւորին եւ համախմբեալ տիեզերքին առջեւ, ուր իրենց ամբողջ կեանքին խնամեալ քննութենէն ետեւ պիտի արձակուի վճիռը: Մենք հաշիւ մը ըրինք: Մէկ դարու մէջ երեք սերունդ կ'ըլլայ եւ հիմա աշխարհի բնակիչներուն թիւը իբր 1,400 միլիոն կը հաշուուի: Եթէ ենթադրենք թէ ասոնց կէսը մեռնին այնպիսի տարիքի մը մէջ երբ իրենց ըրածին պատասխանատու պիտի չընտելին, 700 միլիոն դատելի անձինք կը մնան իւրաքանչիւր սերունդի մէջ: Եթէ իւրաքանչիւր կեանքի քննութեան մէկ ժամ յատկացնենք, որ շատ չթուիր, ներկայ սերունդին դատաստանը պիտի տեւէ ութսուն հազար տարի: Ժամանակաւ հիմակուելն աւելի քիչ բաղձմարդ եղած է աշխարհս, բայց կրնայ աւելի բաղձմարդ ըլլալ ապագային մէջ: Թերեւս չափազանցութիւն չէ ըսել թէ հանրութեան գաղափարին համաձայն կատարուած դատաստան մը հազար անգամ աւելի երկարատեւ պիտի ըլլայ քան մարդկային պատմութեան բովանդակ չըջանը: Ուրեմն սխալ ըլլալու է այս ընդհանուր գաղափարը: Մենք կը հաւատանք թէ երբ իւրաքանչիւր հոգի իր Արարչին կը ներկայանայ յետ մահուան, իր դատավճիռը կ'արձակուի, թէ հոգին կը զգայ այդ դատավճիռն բացարձակ արդարութիւնը, եւ թէ իր վիճակին եւ ճակատագրին այս գիտութիւնը իր ուրախութեամբ

Թեան կամ տրոստութեան հիմը կ'ըլլայ : Կը հաւատանք թէ հոգին գիտակից կը մնայ, թէեւ անմարմին հոգիի վիճակին վրայով բան մը չենք գիտեր փորձով եւ գիտողութեամբ եւ ուստի չենք կրնար յստակ գաղափար մը կազմել : Սակայն վստահ ենք, եւ կը կարծենք թէ Աստուածաշունչը կը սորվեցնէ, թէ հոգին մարմինէն զատուելէն անմիջապէս ետեւ կը սկսի կրել հետեւանքներն այն սովորութիւններուն եւ բարոյական նկարագրին զոր կազմեց երկրաւոր իր կեանքին մէջ : Թերեւս, ինչպէս կը հաստատեն ոմանք, ժամանակի անցնին անզգալի պիտի ըլլայ այդ միջանկեալ վիճակին մէջ, եւ մեզայ առաջին զոհն Աքէլ եւ մարդկային սեռի վերջին սերնդեան մէկ անդամը տեւողութեան տարբերութիւն պիտի չգտնեն ժամանակի այն շրջաններուն մէջ զորս պիտի անցընեն դատաստանի սպասելով : Սակայն կը խոստովանինք թէ իմաստասիրական նորութիւն մ'է այս զոր չենք կարող շատ յստակ ըմբռնել :

Կարեւոր իմաստով մը, իւրաքանչիւր մարդու դատաստանի օրն իր մահէն անմիջապէս ետքը կու գայ : Մարդն իր հանդերձեալ վիճակին վրայով անտեղեակ պիտի չթողուի, պիտի չստիպուի մինչեւ յարութեանէն ետքը սպասել գիտնալու համար թէ ինք ա՛յլ կողմը պիտի կայնի թէ ձախ կողմը : Կը կարծենք թէ ընդհանուր համարմամբ նպատակը պիտի ըլլայ տիեզերաց ծանուցանել այդ դատաւիճի՞րը որ արդէն իմացուած է, եւ իբրեւ արդար վճիռ ճանչցուած է, իւրաքանչիւր դատեալի կողմէ որուն կը վերաբերի :

Ա. Ա. Օ. Բ. Ե. Բ. ՈՂԱՍՏՈՒԹԻՒՆ

Մարդիկ կան որ աղօթքի կ'ապուին ինքն իրենց պարտքն էր իրենց խելքը եւ իրենց ձեռքերը դործածել : Սխալ կամ ծուռ բաներ ընելով, գէշ կերակուր ուտելով, հարկաւոր զգեստներ չհագնելով կը հիւանդանան եւ ապա կ'ուզեն որ ուրիշներ առջին որպէս զի իրենք առողջանան, մինչեւ ինքն միայն աղէկ հոգ տանէին իրենց՝ առողջ պիտի ըլլային առանց աղօթելու : Սակայն եթէ այսօր ի պատասխանի իրենց աղօթքին առողջանային, հաւանօրէն վաղը պիտի երթային եւ ընէին նոյն բաները որոնց պատճառաւ հիւանդ են այսօր : Թերեւս յատուկ դիտմամբ կամ անհոգութեամբ պիտի չընէին, այլ՝ անուշադրութեամբ եւ չըջանայեցութիւն, հրահանգութիւն եւ ողջ դատողութիւն չունենալով :

Քրիստոնեայք հոգ տանելու են որ յանդուգն ձեռնարկներ չընեն Աստուծոյ պատրաստ ողորմութիւններուն եւ նախախնամական հոգածութեան ապաւինելով, այլ զգուշութեամբ ապրելու են եւ նայելու են թէ իրենց համար ի՞նչ կրնան ընել որ աղէկան եւ առողջ մնան : Եւ երբ իրենց կրցածն ըրած են եւ մերժած են ինչ որ անշուշտ վնասակար պիտի ըլլար իրենց, այն ատեն վայելչապէս կրնան աղօթելով առողջութիւն եւ օրհնութիւն խնդրել եւ հոգիի եւ մարմինի խաղաղութիւն տուող պատասխանի սպասել :

ԲԱՐԵՆՊԱՏԱԿ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լոնտոնի ամենէն աղքատ եւ ամենէն բաղամարդ թաղերուն մէջ համալսարաններու եւ ուրիշ բարեսիրական մարմիններու կամ հաստատութիւններու կողմէ հաստատեալ գաղթային կեդրոններու նշանա-

ւոր յաջողութիւնը կը քաջալերէ զմեզ հաւատալ թէ այդ մայրաքաղաքին մէջ ապրող կեանքի անժառանգներուն եւ մերժեալներուն օգնելու, զանոնք բարձրացնելու եւ փրկելու բոլոր միջոցներուն ամենէն արդիւնաւորը այս է : Շնորհիւ նախապէս Մր. Հըրպըրթ Սթէտի գործունէութեան եւ անձնութիւններուն, գաղթային այսպիսի բարենպաստ կեդրոնատեղիներու նորագոյն ամրապէս հաստատուեցաւ Լոնտոնի մէկ կողմը, ուր մէկ քառ. միլոն տարածութեան վրայ 115,000 մարդ կը բնակի : Հիմա ձեռնարկուած է ամէն կարելի միջոց լիովին գործածել՝ երջանկացնելու եւ զարգացնելու համար այնպիսի հոգիներ որ անմիջապէս են եւ թարշամեալ : Այս շարժման նպատակն է մշակել մարդուն, կնոջ եւ մանկան ամբողջ ընտանիքները՝ տալով, ի մէջ այլոց, մանկատանութեան, խնայողիտութեան կամ տընտեսագիտութեան, իրաւաբանութեան, վերաբուժութեան կամ հիւանդապահութեան դասեր, խոհարարութեան ցուցահանդէսներ, եւ հանրային կրթիչ եւ զրօնցեցիչ հանդէսներ : Զանք չկայ ո եւ է յարանուանութեան կամ եկեղեցւոյ հետ կապելու այնպիսիներ՝ որոնց կը հայթայթուին այս բարիքները, թէեւ այս բոլոր ծառայութիւնը կը մատուցուի յայտնապէս քրիստոնէական որոշ ոգով եւ նպատակաւ : Մր. Սթէտ բարձր գաղափարականի տէր է, զեղուն եռանդ ունի եւ կատարելապէս անշահախնդիր մարդ է : Իր ներկայ գործը, որ է վերափոխութիւն վերոյիշեալ բարենպատակ ձեռնարկին, լրումն է իր մեծ տենչին զոր ունեցած է ամբողջ կեանքին մէջ : Զերմապէս կը փափաքի որ քրիստոնեայ ընտանիքներ երթան հաստատուիլ մայրաքաղաքին այդ թաղին մէջ՝ բարեւոքելու համար թաղեցիկներուն ընկերային վիճակը : Եւ որովհետեւ ինք մայրաքաղաքին պատուաւոր մէկ կողմը գտնուած իր հաճելի եւ անդորր բնակարանը թողնով գացած է աղտոտ միջավայրի մը մէջ բնակուելու հաստատել, իր հրաւերը մասնաւոր ազդեցութիւն ունի : Գաղթային այս շարժման կեդրոնական շէնքին պաշտօնական բացումը, որ տեղի ունեցաւ Անգլիոյ Ներքին գործոց նախորդ նախարար Մր. Ասքիթի ձեռամբ, հանրային ուշադրութիւն դարձուց շէնքին վրայ եւ յոյս կայ որ քիչ ատենէն առիթ ներկայանայ վճարելու 300 անգղ. ոսկին որ փոխ առնուած է զայն իր ներկայ նպատակին յարմարցնելու համար :

ԶԻՆԱՍՏԱՆԻ ՊԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ՃՇՄԱՐԻՏ ՊԱՏՃԱՌԸ

Զինաստանի մէջ գրեթէ ամէն օրիորդ կամ տիկին, եւ Զինաստանի մեծ գաւառներուն մէջ ամէն դործաւոր կին ալ, մանկութենէ խելանդամ եղած է, խելանդամ՝ այնպիսի նորաձեւութեան մը համաձայն որ լոկ անգլթութեան մասին գրեթէ չէր կրնար գերադասել : Եւ այս այնպիսի ազգի մը մէջ ուր, ինչպէս ուրիշ տեղեր, մարդիկ ոչ միայն պիտի ծնանին կիներէ, այլ ուր, կաթի չգոյութեան պատճառաւ, տղաք ըստ մեծի մասին պէտք ունին իրենց մայրերուն կաթովը սնանկելու մինչեւ իրենց չորրորդ տարիքը, մայրերուն՝ որոնք անկարող են առողջարար մարմնամարդ ընելու, եւ յատուկ դիտմամբ տկարացուած են չարչարանքով եւ անգլթութեամբ իրենց շատ փոքրիկ հասակէն : Ամէն օտարական որ Զինաստան կը հասնի առաջին անգամ, կը ցաւի անշուշտ տեսնելով չինացի կիներ-

րու այծամարդի նման ցատկելով երթալը իրենց դարչապարներուն վրայ, զորս աւելի աղքատ դասակարգը կը ծածկէ զգուելի եւ րեւոյթ ունեցող լաթերով : Բայց քիչեր կանգ կ'առնեն եւ կը մտածեն թէ ի՞նչպէս այդ վիճակին հասած են անոնց ոտքերը : Զինաստանի մէջ բնակիչ փոքրիկ աղջիկներուն ոտքերը, տեղ տեղ անոնց չորս տարեկան եղած ատենը, տեղ տեղ տասներեք տարեկան եղած ատենը, այնպէս ամուր կը կապեն որ ոտքերուն բոլոր մանր մատերը ոտքին տակը կու գան, եւ դարչապարին գնդաձեւ մասը զրեթէ կ'աներեւութացնեն՝ զանիկա դէպ յառաջ մղելով, այնպէս որ կամաց կամաց ոտքին ներքեւը արծաթ մէճիտ մը պարունակելու չափ մեծութեամբ խոռոչ մը ձեւանայ :

Երեք տարի շաբաթն անգամ մը այս կապերը կ'ամուրցուին : Եւ ամէն անգամ որ կ'ամուրցուին, մանուկին ստիպում կ'ըլլայ վեր վար իբր քսան անգամ քալել իր ցաւող ոտքերով : Յաւը շատ անգամ այնքան սաստիկ կ'ըլլայ որ, մանաւանդ գիշերները, փոքրիկ աղջիկը հանգիստ կը զգայ իր ոտքերը փայտէ անկողնին եզերքին վրայ դնելով միայն, այնպէս որ արեան շրջանը դադրի : Բայց, ինչպէս յաճախ կը պատահի, նա չկրնար զսպել իր լացը : Այսպէս, աղքատ դասակարգին մէջ, մայրը առ հասարակ քնացած միջոցին քովը գաւաղան մը կ'ուռնենայ, անով մանուկը ծեծելու համար՝ եւ թէ իր ձիչերով վրդովէ : Եւ հանգիստը, կամ զանիկա տունէն դուրս տեղ մը կը պառկեցնէ ուրիշ անոր լացին ձայները չեն լսուիր : Իսկ հարուստ մայրեր հասարակօրէն իրենց փոքրիկ աղջիկներուն ափիոն կու տան ցաւը չղգացնելու համար : Բայց այն ատեն ալ փոքրիկ աղջիկը ո՛րչափ հարուստ ըլլայ, պէտք է որ այնչափ աւելի փոքր ըլլան անոր ոտքերը, ուստի ասոնք աւելի պիտի կապել հարկ կը դատուի, մինչեւ որ երկուքուկէս մատնաչափ երկայն ոտքի գաղափարական ձեւը բերուի : Անկէ ետեւ ալ ոտքերը պէտք է որ շաբաթն անգամ մը լուացուին, եւ շուտ մը կապուին նորէն, վասն զի շուտով կը սկսին ցաւիլ եթէ չկապուած թողուին : Բայց մինչեւ անգամ մեծագոյն զգուշութեամբ հանդերձնորէն կը ցաւին : Յիսուս տարեկան կնոջ մը ոտքերը դեռ արիւն դուրս կու տային եթէ՛ երեք սովորականէն աւելի երկար առնէ ոտքի վրայ մնար : Կրնա՞յ ուրեմն մարդ զարմանալ թէ ամբողջ Զինաստան գինով կնոջ մը տան կը նմանի, եւ թէ ցաւոտ ոտքով կանայք չեն կրնար արագաշարժ ըլլալ, մաքրութիւն ընել, լուացք ընել եւ ընդհանրապէս կարգի կանոնի մէջ պահել իրենց բնակարանները, կարասիները, եւն. :

Հաշիւ եղած է թէ տասը փոքրիկ աղջիկներէն մին կը մեռնի ոտքերուն կապուելէն եւ կամ անոր հետեւանքներէն : Երբեմն, երբ կապերը կը հանուին, ոտքերը կը փրթին կ'իյնան բոլորովին, թէպէտ Եւրոպացի մը որ բաւական առնչութիւն ունեցած է Զինացւոց հետ՝ այնպէս որ հաւանաւորապէս տեսած պիտի ըլլայ այսպիսի բան մը, կ'ըսէ թէ տեսած չէ : Կին բժիշկ մը, Շանկհայի Կանանց Հիւանդանոցին մեծը, ըսած է թէ ինք շատ քիչ անգամ տեսած է տաւալան բոլոր մատերը իր վրայ ունեցող չինացի կնոջ մը ոտքը : Բժիշկ մը որ շատ տարիներ Զինաստան բնակած է, ըսած է թէ շատ մը աւելի մարդալայն պիտի ըլլար կտրել հանել Զինաստանի բոլոր փոքր աղ-

ջրկներուն ոտքերը անոնց մանկական հասակին մէջ, անդադարացողով զեղի (+լըֆֆֆֆ) աղբեցութեան ներքեւ հարկաւ, եւ այն ատեն հիմակուրնէ աւելի աղէկ վիճակ պիտի ունենային: Ոտքի կապանքը Չինաստան մուտ գտաւ տասներորդ դարուն մէջ, հաւանա-կանապէս կամաց կամաց տարածուեցաւ, եւ հիմա իննեւտասներորդ դարուն վախ-ճանին մօտ կը գտնենք որ չինական ցեղը ոչ միայն անգոր է ճափոնի առջեւ, այլ նաեւ ամօթ ալ չգոր:

Թող ընթերցողը կանգ առնէ հոս, խորհի եւ մտքին առջեւ պատկերացնէ այս կացութիւնը: Մարմինն ցաւը բաւական գէշ բան է: Բայց երեւակայեցէք մէյմը՝ խեղճ փոքրիկ չորս տարեկան աղջկան զգացումները, որուն բուն մայրը կը պրկէ կապանքը, եւ կը ստիպէ զնա վեր վար քալել: Երբեմն չորս զօրաւոր կիներ պէտք կ'ըլլան փոքրիկ մանուկը այդ բանին հնազանդեցնելու համար: Երեւակայեցէք անոր զգացումները. երբ նա գիշերը լալով կ'արթննայ, եւ մայրը չաչխատի սիրտը առնելու եւ չցուցներ գութ, այլ՝ ընդհակառակն կը ծնծէ զանկա, կամ, ինչպէս Չինաստանի քանի մը կողմերուն մէջ ուր կանայք իրենց մազերուն մէջ արծաթ գընդաւորներ կը կրեն, կը հանէ գնդաւորները եւ մանկան գլուխը կը վրաւորէ անոնցմով, սպառնալով միանգամայն թէ աւելի գէշ պիտի ընէ եթէ հանդարտ չկենայ: Երեւակայեցէք անոր հեկեկանքը իր թշուառութեան համար՝ անէն զուրս տեղ մը: Կրնա՞ք զարմանալ եթէ անոր սիրտը կարծրանայ ներսիդին, եւ եթէ ինքն ալ ապագային մէջ մայր ըլլայ, ինքն ալ իր փոքրիկ աղջկան, կամ աւելի զգաւոր մը, իր փոքրիկ հարսին, փոխարինէ այն անգթութիւնները որոնց ներքեւ չարչարուած էր ինքը. ժամանակաւ: Կրնա՞յ մայր մը, որուն սիրտը այսպէս անգութ եղած է, աղնիւ որդիներ ծնանիլ: Եւ մենք պէտք է որ միտք պահենք թէ տղաքն ալ իրենց կանխագոյն տարիներուն մէջ կը տեսնեն իրենց քոյրերուն չարչարանքները:

Երբ մարդիկ այսուհետեւ ուսումնասիրեն Չինաստանի ջախջախեալ պարտութիւնը ճափոնի ձեռքմը, ատոր ճշմարիտ բացատրութիւնը Չինաստանի կանանց խեղութեանը մէջ պիտի գտնեն:

ՊԱՔՈՒ ԵՒ ԻՐ ԻՆՂԻ ՀՈՐԵՐԸ

Պաքուի իւղի հորերը պարունակող գաւառներուն կրակ առնելու եւ հրկիզուելու վտանգը այնպէս մեծ է որ զայդ արգելելու համար ամէն նախազգուշութիւն կ'ըլլայ: Ծիւղը արգելուած է, եւ գիշերուն մէջ գործելու յատկացուած լամբարները զգուշութեամբ կը գոցուին: Բայց հակառակ բոլոր այս բաներուն՝ պակաս չեն հրկիզութիւնները: Ասկէ առաջ նաւթի աղբիւր մը յանկարծ կրակ առաւ, բորբոքեցաւ, նաւթի հոսանքին հետ շատ քարեր քշուեցան, որոնք խորտակեցին ելեկտրական լամբարները, եւ վայրկեան մը մէջ նաւթի ամբողջ սիւնը որ գէպի երկինք բարձրացած էր, կրակ առաւ: Երկրաւոր ոչ մէկ զօրութիւն կարող է կեցնել այսպիսի կրակ մը: Զուրը բոցերուն նոր զօրութիւն կու տայ միայն: Բոլոր օրը թանձր, սեւ ծուխը կը բարձրանար, կը ծածկէր մօտը գտնուող առարկաները եւ ցերեկը գիշերուան կը փոխարկէր, մինչեւ որ կրակը լալեց առջեւն ելած ամէն բան որ կրնար ձարակ ըլլալ իրեն: Պեղումները պատող տախտակամանները հողով եւ

աւազով կը ծածկուին հիմա, որպէս զի այսպիսի գէպերը չպատահին:

Զտուած նաւթը ընդունարաններէն, որոնց ամենէն մեծը 6,000,000 փուտ (77,000 000 քաշ) կ'առնէ, խողովակներու միջոցաւ կը փոխադրուի «Սեւ Քաղաք», ուր կը գտնուի ծխացող ծխնելոյզներու ամբողջ անտառ մը: Հոն շէնքերը, փողոցները, ծառերը, մարդերը եւ անասունները ձանձախարիթով եւ ծուխով ծածկուած են: Խաւնութիւնը եւ զտարանները կասպից Ծովուն եզերքն ի վեր ընդարձակ տարածութեամբ սփռուած են:

Իւղի դաշտերը որոնց ցարդ գլխաւոր կեդրոնն եղած է Պաքու, Սեւ Ծովուն եւ կասպից Ծովուն մէջտեղ 700 մղոն տարածութեամբ տեղ կը գրաւեն: Անոնց մեծ մասը անկատար կերպով հետազօտուած են. եւ ծանօթ յոյժ արդիւնաբեր հողէն մէկ փոքր կտոր մը միայն շահագործուած է ցարդ: 1894ին Պաքուի մերձակայ հորերը 38,000,000 տակաւ իւղ տուին: մինչ նոյն տարուան մէջ Միացեալ Նահանգներէն ելած իւղը 50,000,000 տակաւ էր: Ասկէ զատ Ռուսիոյ միւս կողմերէն ելած իւղին քանակութիւնը մեծ էր, իւղ տուող հողին ընդարձակութիւնը պաշտօնապէս հաշուուած էր 14,000 քառ. մղոն: Նաեւ իւղի եւ բնական կազի խաւերու շատ նշաններ եւ ապացոյցներ կան կասպից Ծովուն ներքեւը, որուն արեւելեան կողմը երկիրը հարուստ է օղակերթով կամ բնական գաւառի մօտով որ վերջին տարիներուն մէջ զբոսնուած է թէ կարելոյ նիւթ մըն է իբրեւ մեկուսացուցիչ՝ ելեկտրականութեան համար գործածուած թելերու:

Ռուսիոյ իւղատու գաւառներուն մէջ ամենէն շատ իւղ տուող հողերը 800 ոտքէ պակաս խորութիւն ունին, եւ իւղը անոնցմէ՝ աղբիւրէ հոսածի պէս կը հոսի, եւ հորերը շատ մը աւելի խոշոր են: Երբեմն մակերեսը 24 մատնաչափ տրամագիծ կ'ունենայ: Այս հորերէն ոմանց արտադրութիւնն այնքան ահագին է որ գրեթէ անհաւատալի կը թուի: 1886ին բացուած հորէ մը մէկ օրուան վազածը 2,750,000 կալոնի կը հասնէր, (քարիւղի հասարակ թիւթի սնտուկ մը 5 կալոն կ'առնէ,) մինչ տակաւին ճարտարագէտները ձեռք դարկած չէին կառավարել զայն: Եւ ծանօթ ամենէն մեծ հորէն, որ բացուեցաւ 1893ին, առաջին քանի մը օրուան մէջ վազած իւղին քանակութիւնն էր օրը 4,000,000 կալոն:

Ռուսիոյ իւղը մեծապէս կը տարբերի ամերիկեանէն: Ամերիկեանը ուսականին իբր կրկնապատիկը քարիւղ կամ լամբարի իւղ կու տայ: մինչ ուսականը հասարակ լամբարներու մէջ գործածուելու ատեն ծխոտ բոց կ'արձակէ: Թէպէտ կրնայ զարմանալիլ այս, անոր գործածութեանը յատուկ լամբարներ չիւնելով, եւ այնպէս ընելով որ բոցին աւելի շատ օդ տրուի, Թորիչներուն ատկը միացած մրուրներն ալ լաւ կը վառին: Պաքուի կողմերէն ելած եւ օտար երկիրները զրկուելու յատկացած բոլոր իւղը հիմա երկաթուղիով Պաթում կը զրկուի որ է քաղաք Սեւ Ծովուն վրայ, իբր 400 մղոն հեռի: Երկաթուղոյ զիւրուութիւնները սոյն նպատակին գործածելու յարմարագոյն քաղաքն է Պաթում:

ՀԱՐԱԽԱՅԻՆ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ ԳԻՒՏԵՐ

Լընթըն Թայլոյ Օտեսայի թղթակիցը կը գրէ թէ Մ. Կոչքէվիչ, Սբ. Փեթրոսպոլի

Կայսերական Հնախօսական Մասնաժողովին նախագահը, քանի մը հնախօսական դիւտեր ըրած է Տնիբեր եւ Պուկ գետերուն եզերաց վրայ: Քիսիաքովքա գեղին դիւտացը Օլպիա վաղեմի քաղաքին աւերակները կան: Հերոդոտոս Օլպիայի համար կ'ըսէ թէ չընկալատուած էր շատ մը աշտարակներով պարիսպով մը, եւ թէ նշանաւոր էր իր ընդարձակ վաճառականութեան եւ քաղաքակրթութեան համար: Օլպիայի ամրութիւնները եւ ներքին մասերը աղէկ պահուած են, եւ գեղացիք շարունակ կը գտնեն թրծուած կաւէ արձաններ որ ընտանեկան կեանք կը ներկայացնեն, նաեւ խեցեղէն անօթներ եւ փոքր անօթներ: Մ. Կոչքէվիչի գտած հին բնակութեանց տեղերուն թիւը տասնհինգ է, իւրաքանչիւրը գետին զառի վեր եզերքին վրայ: Գետը բնական պաշտպանութիւն էր յանկարծական յարձակումներու դէմ, եւ միւս երեք կողմերը պատնէշներով չընկալատեալ էին որք լաւ պահուած են ցարդ, եւ պարիսպներուն ներսի կողմը բնակարաններու աւերակներ կան: Ի Փրոփասթնօ, համանուն հեղեղատին եզերքը, շատ մը հին յունական անօթներ գտնուեցան, եւ թէ՛ հոս թէ՛ Պուկ գետին եզերաց վրայ գրամներ գտնուեցան Մեծն Թէոդոս կայսեր ժամանակուան որ չորրորդ դարուն վախճանին մօտերը թագաւորեց: Քիսիաքովքա գեղին մէջ հին յոյն բնակութեան ակնյայտնի հետքեր գտնուեցան, եւ Մ. Կոչքէվիչ արձանի մը գլուխը գտաւ: Ասկէ քիչ առաջ գիւղացիք գետնէն հանեցին յունական շքեղ արձան մը, բայց անոր արժէքին անտեղեակ ըլլալով փճացուցին զանիկա: Թէպէտ առաջին գնդին կը ծախեն Օլպիայի հին տեղէն գտնուած դրամները. եւ այդ կողմերը շատ մը անհատներ Սիւլթանի եւ ուրիշ ժամանակամիջոցներու պատկանեալ դրամական չքնաղ հաւաքածոներ ունին:

Բաջաճանօթ Պորիսթէնեան գերեզմանատան մօտ գտնուող կարկառակոյտի մը մէջէն կամարածեւ սենեակ մը գտնուեցաւ, կաղնի կոճղերէ պատու եւ կաւով կամ իւրով ճերմկեցուած յատակով: Տափակ քարի մը վրայ պառկած կը կենար մարդկային կմախք մը երկնցած բաղկոսկրներով, եւ դաստակին վրայ զուտ ոսկիէ ապարանջան կար: Պարանոցին շուրջը կային ոսկիէ եւ սաթէ չորս հատ նրբակերտ քառամանեակներ, եւ ազդրոսկրին վրայ կը գտնուէր տեսակ մը դանակ կամ սուր: Գանկոսկրին մօտ կային կապարճի մէջ երեսուն ոսկորէ նետեր, եւ աղեղի աման մը: Բայց կապարճը փշրուեցաւ ինկաւ երբ օդը իրեն դպաւ: Կմախքն ալ փոշի դարձաւ, երբ զպան իրեն Մ. Կոչքէվիչ կը կարծէ թէ այդ կը պատկանի Սիւլթանի ժամանակամիջոցին: Պորիսթէնէսի (Տնիբեր) հովտին մէջ բացուող հեղեղատի մը մէջ բաւական թուով մամթի ոսկորներ գտնուեցան:

Նախագահը Խէրսոնի Թանգարանը բերաւ խոշոր արձան մը որ իր երկու քովերը ունէր խաչեր եւ նոճի տերեւներ նաեւ քիւսի փուլ մը: Կը կարծուի թէ այս գործը կը պատկանի այն ժամանակամիջոցին, երբ ճննովացի գաղթականութիւնները կը ծագէին Սեւ Ծովուն եզերաց վրայ:

ՀԱՄԲԵՐՈՂ ԵՂԻՐ, ՍՊԱՍԵ

Անգղիոյ Մանչեսթըր քաղաքի եպիսկոպոսը երիտասարդներու ուղղած իր մէկ բանախօսութեան մէջ խրատեց զանոնք սորվիլ

աշխարհիս ամենէն դժուար դասը, համարե-
րող ըլլալու արուեստը: Ըսաւ,
կատարեցէք ձեր պարտականութիւնը, եւ
թողէք որ յաջողութիւնը ինք հոգ տանի
իրեն: յայնժամ պիտի տեսնէք այն վաղեմի
առակին իմաստութիւնը. «Ամէն բան կու գայ
այն մարդուն որ կրնայ սպասել»: Գիտէ՞ք,
օրինակի համար, թէ ինչ դժուար բան է
խորթին դաս մը, ուսում մը, սորվիլը: Բո-
լոր գաղափարները օտար են, ոչ մին ըն-
տանի է: Յետոյ կը քայլենք աշխատելով,
բայց մեզի այնպէս կ'երեւի թէ ճամբայ
չենք առնել: Այս բանը կը վնասեցնէ տասը
ուսանողներէն իննը. տասնէն իննը՝ որոնք
միշտ աննշան մարդիկ կ'ըլլան, բայց միւսը,
տասներորդը, յառաջ կ'երթայ: Օր քան զօր
աւելի սաստիկ կ'աշխատի. միտքը կը պտըտ-
ցնէ խնդրին վրայ, այդ խնդրին վերա-
բերեալ գաղափարներուն թոյլ կու տայ
մտնել իր ուղեղին մէջ. համոզուած է թէ
բան մը չկրնար ընդդիմանալ յարատեւ ջան-
քին եւ աշխատութեան, եւ կը նայիս՝ զուար-
թազին օր մը լոյսի մեծ հոսանք մը կը
մտնէ ներս. իսկոյն կը հասկնայ բոլոր
բանը. յայնժամ իր գործը գիւրին է եւ
զուարճալի: Ամէն մարդ կ'ըսէ անոր հա-
մար, «Այդ երիտասարդը ինչ հիմնալի կա-
րողութեան տէր է»: Ոչ, կարողութիւնը
չէր զանիկա հոգ բերողը, համարաւոր
յարատեւութիւնն էր: Նա սորված էր աշ-
խատիլ եւ սպասել:

ՅԱԼԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՐՈՉ

ԿԱՐԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԳԱՆՏԻ ԽՈՐՀՐԴՈՑ ԵՒ ԶԳԱՅՄԱՆՑ

«Ծածուկ մեղքերէն զի մարդէն...
սրտիս խորհուրդը քու առջեդ ըն-
դունելի ըլլայ»: Սաղ. ԺԹ. 12, 14:

Ամենէն անկեղծ եւ ազնիւ բաղձանքն է
սա որ կը բարձրանայ Սաղմոսերգունի սրբ-
տին խորերէն եւ անուշահոտ խնկոյ բուր-
ման նման կը սլանայ առ Աստուած՝ հոգեոյ
բուրմոտէն: Սակայն մարդիկ առ հասարակ
չեն ունենար այսօրինակ սրտաբուրդ իղ-
ձեր: Արտաքին իրաց չափազանց յարգ կ'ըն-
ծայեն: Ընկերական շրջանակին մէջ փայ-
լուն դիրք ստանալ կը ցանկան: Եւ ուստի
իրենց ներքին խորհրդոց ու զգացմանց սու-
կաւ ուշադրութիւն կու տան: Արդ, կը
փափաքիմ ներկայել այն մի քանի ամենա-
կարեւոր պատճառները, որք առանց ներքին
բարեկարգման արտաքին բարեկարգումն
անկարելի եւ աննշանակ կը գործեն:

Նախ, Մեք Ներքին աշխարհը Եւ,
զի արտաքին առիւթներուց Եւ անոր: Մեր
ներքին զգացմունքը եւ խորհուրդը են այն
զաղտնի զսպանակները որ կը շարժեն տե-
սանելի կենաց գունդը: Թագուն այլ ան-
սպառ աղբիւրներ են, ուստի կը բլբլին ու
կը հոսին ողջոյն արարք: Անձնիւր անհա-
տի նկարագիր մարմնացումն է սոսկ իւր
ներքին զգացմանց ու գաղափարաց: Բնու-
թիւնը գեղեցիկ իմն կը լուսարանէ սոյն
ճշմարտութիւն: Նիւթական տիեզերք թափ
մ'է հրաշակերտ ուր ի հանդէս կու գան
բիւրազան երեւոյթք, սակայն լոկի եւ թա-
գուն զօրութիւնք են իրենց պատճառը:
Քանի՞ լոկի ու հեղիկ կը հոսին արիւնոյն
շողերն ոսկեփայլ: Ո՞վ երբեք լսած է անոնց
ոտնաձայն, մինչ գոհար հատիկներու նման
կը ցանուին բլրոց ու հովտաց վրայ համա-
սփիւռ: Եւ սակայն այդ անշուշտ ճառա-
գայթններն են որ կը գեղազարդեն երկիրը

զիւթական երանգներով, եւ կը թրթռան
բանաստեղծին սրտի թելերն գեղոյ ու մե-
ծավայելչութեան երկնային պատկերներով:
Յերկինս բարձրացուցէք ձեր աչքեր: Անթիւ
անհամար աստղեր կը փողփողին այդ անծիր
կապուտակին վրայ: Արեգակներ են ատոնք,
հսկայ զօրութիւններ, բոցավառ աշխարհներ
որ կը թաւալին ու կը սուրան միջոցի ան-
սահմանութեան մէջ: Զօրղական հսկայ մի
զօրութիւն բռնած է զայնս իւր ուժեղ ա-
փերու մէջ ու կը շարժէ աներեւակայելի ե-
րազութեամբ եւ կանոնաւորութեամբ: Եւ
սակայն ո՞վ երբեք կարողացած է տեսնել
անհունութիւնն ընդգրկող անոր բազում կե-
րը: Այո, նիւթական տիեզերաց բոլոր փո-
խակերպութիւնք եւ տեսարանք անտեսա-
նելի եւ լոկի զօրութեան շնորհիւ ի յայտ
կու գան: Տեսանելի առարկայք մէն մի վա-
րագոյրներ են որ մարդկային հետախոյզ
աչքեր կը սքողեն իրենց մէջ գործող աննիւթ
զօրութիւնները: Սակայն թէ եւ անտես,
թէ եւ թագուն, կեանքն ու հոգին են նիւ-
թոյ, կ'իշխեն անոր, կը կառավարեն զայն,
կ'ոգեւորեն ու այնու կ'արտայայտուին:
Տեսանելի տիեզերք՝ կը հպատակի միշտ ան-
տեսանելի տիեզերաց: Գործիք մ'է անշուշտ՝
որ կը գործէ իւր մէջ բնակող մի զօրու-
թեան եւ կամաց համաձայն: Բնութեան
հրաշակերտ այս յօրինուած պատկեր կամ
հայելի մ'է ուր կը շողան ու կը ցոլանան
անտեսանելի Բնութեան գեղեցկութիւնք
ու վնասութիւնք:

Այսպէս է նաեւ մարդկային աշխարհն:
Մեր արտաքին կեանք՝ ներքին կենաց, եւ
մեր տեսանելի բնաւորութիւն՝ անտեսանելի
բնաւորութեան հայելին է: Մեր բոլոր գոր-
ծեր հետեւութիւնք են սոսկ ի մեզ տիրող
զգացմանց ու գաղափարաց: Թշուառ եւ
չքաւոր հիւանդի մը կը հանդիպիմ: Անոր
արգահատելի վիճակը կը դրդէ իմ գլխոյ ու
կարեկցութեան զգացումներս եւ օգնու-
թեան ձեռն կը կարկառեմ առ նա: Ահա
այս բարի գործ՝ արդիւնքն է բարի զգաց-
ման: Հարուստի մը տուն հիւր կ'ըլլամ:
Թանկագին գոհար մը կը տեսնեմ անդ,
նորա փայլն ու շողիւն կը գրաւեն զիս եւ
այդ գոհարին տիրանալու բաղձանքը կը վառի
սրտիս մէջ, առաւել ազնիւ ու արդար զգաց-
մունք տկար ու անզօր կը մնան այս բազ-
ձանաց ուժոյն առջեւ ու կը գոգնամ: Բա-
րեկամք, չէ՞ք տեսներ որ մեր բովանդակ
գործոց եւ նկարագրի կեդրոնն ու աղբիւր
անտեսանելի զգացմունքը եւ խորհուրդը են
միշտ: Թղթատեցէք պատմութեան էջերը:
Բոլոր սարսափելի պատերազմները եւ ար-
շաւումները, աւերումները եւ կործանում-
ները նոյն գարուց մէջ ապրող անձանց
ներքին փառասիրական զգացմանց արտա-
գեղումներն են սոսկ: Ակնարկ մը ձգեցէք
մարդկային կենաց վրայ: Ահ, հառաչանաց
եւ արտասուաց զանգուած մ'է այն: Վշտաց
փուշեր կը խոցեն մարդուն կեանքը: Այս
տառապանաց պատճառն արտաքին իրաց
ու զիպաց մէջ մի փնտեր, այլ մարդկային
տեսանելի կազմուածքին տակը անտես ու
լոկի գործող հոգեոյ զարձուր ուշադրու-
թիւնը: Դիտէ՛ք աստուածակերտ այդ զօրու-
թիւն: Կորուսած է այն իւր երկնային փայլն
ու շողիւն, նսեմացած է ի սպառ: Բիւր
ստորին իղձեր զաղբիւր սրգերու նման կը
վխտան ու կը գեռան իւր մէջ, գարշահոտ
ձախին մ'է ուստի կը բլբլին ամէն քէն ու
ոխ, հալածանք ու թշնամութիւն, մախանք
ու ցանկութիւն: Մարդ իւր ներսի կողմն

կը կրէ իւր դժոխքը, հրաբուխի մը նման
կը բորբոքի ու կը հրավառի՝ եւ անձ կը
ժայթքեն անտի մարդկային թշուառութեան
լավաներն:

Արդ՝ բարեկամ, կը փափաքիմ քրիստոնեայ
ըլլալ: Արտաքին գործերդ բարեկարգել
մի ջանար, այլ այս գործոց սկզբնապատճառ
եղող զգացումներդ ու խորհուրդներդ նախ
մաքէ: Տեսանելի մեղքը չէ իրական մեղք՝
այլ արտայայտումն է միայն անտեսանելի
սակայն իսկական մեղաց: Նախ մաքրէ՛ ազն
եւ անտի բղիղ ջուրն եւս ջինջ ու պայծառ
պիտի ըլլայ: Փոխէ՛ նախ ծառն, եւ պտուղն
անշուշտ պիտի փոխուի:

Երկրորդ, Թագուն Եւ անտեսանելի գոյն-
աշխարհութիւն ընծայէ: Դի տեսնելէ՛ անարժէք էն
Եւ անշուշտ: Անտեսանելի էն որ կ'ընծայեն նոցա
արժանի Եւ նշանակութիւն: Բնութիւնն իւր
հրաշազան տեսարաններով իմ հիացումս
կը գրաւէ: Կը սքանչանամ տիեզերաց այս
զարմանալի մեքենային արտադրութիւնները
գիտելով: Դի բազմազան ձեւոց ու գոյնե-
րու ներքեւ վերացական ճշմարտութիւններ
կ'ընդհմարեմ: Որպէս իւրաքանչիւր բառ
տեսանելի նշանակն է անտեսանելի մի գա-
ղափարի, նոյնպէս եւ բնութեան մէն մի
մասն արտաքին նշանակն է մի գաղափարի
կամ մտաց: Երբ հոգեւունջ մի տաղ կ'ըն-
թեռնում, կը դիւթէ այն զիս: Այդ արտա-
քին գրերէ բաղկացեալ բառերը չեն որ սոյն
աղբեցութիւն կը գործեն յիս, այլ անոնց
շնորհիւ արտայայտեալ զգացումներն ու
յոյզեր: Նոյն ինքն բանաստեղծին զգայուն
ոգին է որ կը թագլի այդ բառից տակ:
Բնութիւնն եւս մատեան մ'է բիւրթերթեան,
աստեղագիր ու ծաղկագիր մի բանաստեղ-
ծութիւն: Փետրագեղ թռչնիկն ու ամպա-
ծրար լեռ, ովկիանն վրիթայոյզ եւ արիին
լուսաճաճանչ այս անհուն մատենին բա-
ռերն են: Անհուն իմացականութիւն մը
այս առարկայից միջոցաւ իւր խորհուրդ-
ներն ու գաղափարներ կը յայտնէ առ մարդ-
կութիւն:

Անշատէ բառէ մը իւր յայտնած գաղա-
փար եւ անա բառն աննշանակ ու անարժէք
պիտի մնայ: Անտեսանելի գաղափարն էր
որ արժէք ու նշանակութիւն կու տար տե-
սանելի նշանին: Անշատէ բոյսէն կամ սոսո-
ղէն իրենց յայտնած ճշմարտութիւններ եւ
անա այս առարկայք բոլորովին անարժէք
պիտի մնան: Անտեսանելի ճշմարտութեանց
մարմնացումն ըլլալով է որ թանկագին են
անոնք: Վերցուր Բնութենէն զԱստուած,
եւ անա տիեզերք աննշանակ մատենի մը,
անլոյս կանթղի եւ անշուշտ գիտելի մը
պիտի վերածուի: Տեսանելի ողջոյն առար-
կայք իրենց արտայայտած անտեսանելի
ճշմարտութեանց ու խորհրդոց աստիճանաւ
յարգ եւ նշանակութիւն ունին: Նոյնպէս
եւ մարդկային գործեր եւ արտաքին նկա-
րագիր չունին իսկապէս արժանիք կամ
նշանակութիւն: Ներքին զգացմունքը եւ
խորհուրդը են որ անոնց յարգ կու տան կամ
զայնս կը ստորնացնեն: Արտաքին գործեր
ներքին առաքինութեանց կամ մեղաց տե-
սանելի նշանակներն են սոսկ: Վերոյիշեալ
օրինակներով լուսարանենք սոյն ճշմարտու-
թիւն: Աղքատ հիւանդը տեսնելով՝ իմ կա-
րեկցութեան եւ գլխոյ զգացումներս ար-
թնցան ու զրդեցին զիս օգնել անոր: Արդ
ըրած այս բարեգործութիւնս արդիւնքն ու
պտուղն է միայն ներքին այս զգաց-
մանց: Ինքն չէ առաքինութիւն, այլ սոսկ
արտայայտութիւնն է առաքինական զգաց-

մանց. իւր արժանիքը անտեսանելի այս զգացմանց մէջ կը կայանայ: Թանկագին գոհարը, երբ տեսայ զայն, ունենալու բաղձանքն արթնցաւ յիս եւ սոյն բաղձանաց զրդմամբ գողցայ զայն: Իմ կամ ուրիշի մը գոհարն առնելու գործողութեան մէջ չկայ ո եւ է տարբերութիւն: Արտաքուստ նոյն բանն է: Երկուքն ալ ձեռքովս կ'առնուի ու գրպանս կը դնեմ: Սակայն անիրաւ կերպիւ ուրիշին գոհարին տիրանալ ուղեցի: Ահա այս է բուն մեղքը. առնելու գործողութիւնն ստորնացնողը, զայն գողութեան վերածողը, այս անիրաւ բաղձանքն է:

Միտքս սխալ չհասկցուի. ինչ որ կ'ուզէք ըրէք, արտաքին գործոց մէջ մեղք չկայ՝ ըսել չեմ ուզեր: Ոչ. բոլոր արտաքին գործեր ներքին զգացումներէ ծագումն կ'առնուն: Անկարելի է որ առանց պատճառի արդիւնք մը արտադրի, հետեւապէս չկրնար ըլլալ ո եւ է գործ որ խորհուրդէ կամ զգացումէ մը ծագում առած չըլլայ: Զգացում եւ գործ անքակտելի կապերով ի մի զօդուած են, այնպէս որ ստորին գործ մը ստորին մի զգացում կ'ենթադրէ եւ ուստի նաեւ մեղք: Ինչպէս բառ մը եւ իւր յայտնած գաղափար, առարկայ մը եւ իւր արտայայտած ճշմարտութիւն իրարու հետ կապուած են անբաժանելի կերպիւ, եւ սակայն բուն արժէքը կը կայանայ գաղափարին կամ ճշմարտութեան մէջ, եւ եթէ զայնս անջատել կարելի ըլլայ՝ բառն եւ առարկայն աննշանակ ու անարժէք կը մնան. ճիշդ նոյնպէս գործն եւ զայն արտադրող զգացումը իրարու կապուած են, եւ եթէ կարելի ըլլայ զայնս անջատել, առաքինութիւնը եւ մեղքը զգացման կը վերաբերին, իսկ արտաքին գործը աննշանակ կը մնայ:

Ընդէր խանդակաթ մօր մը իւր սիրեցեալ որդւոյն անկենդան դիակին վրայ թափած արտասուեաց շիթերը տխրութեամբ կը համակեն զմեզ, կը յուզեն մեր զգացումները եւ արտասուեաց շիթեր կը փայլեցնեն նաեւ մեր աչաց մէջ: Ինչ տարբերութիւն ունին անոնք ցողոյ մի կաթիլէ: Արտաքուստ չկայ տարբերութիւն: Սակայն այդ արտասուեաց կաթիլն կը բովանդակէ իւր մէջ մօր մը ողջոյն գործիլ ու սէր, վիշտն ու յուսահատութիւն: Եւ ահա դառնութեամբ շաղախեալ այդ անտեսանելի զգացումնք են որ նշանակութիւն կու տան ու կը հրաշառեն արտասուեաց այդ ցուրտ կայլակներ: Ընդէր Տէրունական Ընթերցաց միջոցին քրիստոնէից սրտեր կը փոթորկին երկնավառ յոյզերով: Հասարակ հացէն ու գինիէն ինչ տարբերութիւն ունի այն որ այսպիսի վեհ աղիքութիւն մը կը գործէ հաւատացելոյն վրայ: Ահ, ամենազուր Փրկչի մը անհուն սէրն ու գործիլ կ'արտայայտեն եւ այսու կը լինին միջոց Աստուծոյ հետ հաղորդակցութեան: Բարեկամք, ձեր թագուն զգացմանց ու խորհրդոց կարեւորութիւն ընծայեցէք, վասն զի ասոնք միայն իսկական արժանիք պիտի տան ձեր կենաց: Արտաքին ցոյցի համար կատարուած բոլոր բարեգործութիւնք՝ դիակներ են անկենդան. ձեր ներքին անկեղծ զգացումնք թող կեանք ու հոգի ներշնչեն անոնց: Բարի գործեր անգամ մեղք կը համարուին՝ եթէ մարդ բարի շարժառիթներէ զրդեալ չկատարեր զայնս:

Երբորդ եւ վերջին, Անդեանելի կենացը կ'առնուի ընծայել, վասն զի Գեորգիէն իւր անհատականութիւնէն ինչ անհատականութիւնէն: Բնական տիեզերաց մէջ ոչ ինչ տեսական է: Դուռնադեղ

ծաղիկն այսօր կը բողբոջի ու իւր անուշահոտ բուրմամբ կը խնկէ օդը. սակայն առաւօտեան ցողը անոր մահը պիտի ողբայ: Փետրազարդ թռչնիկն կը սաւառնի այսօր միջնորդարար արփիաչող ընդարձակութեանց մէջ ուրախ ու զուարթ, ու իւր սրտին զգացումները ծրարելով քաղցրօրոր մեղեդեաց մէջ՝ կը դիւթէ զմարդ, սակայն ընդ փոյթ կը դադրին իւր դալայիկներն առ յաւէր: Լերինք ի վեր կը բարձրացնեն իրենց խրոխտ կատարներ, սակայն ժամանակի երկաթեայ ձեռաց ներքեւ կը փշրին ու անհետ կը կորնչին: Անծայրածիր ովկիանք կը ցամաքին դարերու ընթացքին մէջ: Այո, տեսանելի եւ նիւթական ամէն ինչ կ'անցնի ստուերի մը նման: Անտեսանելի ձեռք մը տիեզերաց փառահեղ այս կազմուածին վրայ «կործանում» կը գրէ: Պիտի գայ օր մը երբ մեր այս սիրելի երկիր ուր այնքան կեանքներ կը մնանին ու կը ցնծան պիտի փշրի ու միջոցի անսահմանութեան մէջ կորնչի ցան ու ցիր, երբ կենսայորդ արեգակն, այնքան դիւթիչ գեղեցկութեանց աղբիւրն, պիտի փակէ իւր բոցեղէն աչեր ու ննջէ աղջամղջային աւերակաց մէջ, երբ աստեղք, երկնից հաստատութիւնը լուսազարդող այդ կանթեղք, պիտի չիջանին: Պիտի գայ օր մը երբ քանդեալ աշխարհներու խաւար աւերակաց վրայ ոչնչութիւնը, դաժան ոչնչութիւնը, պիտի հաստատէ իւր դժոխային տիրապետութիւնը: Սակայն թէեւ կ'անցնի նիւթական տիեզերքը, այլ անոր միջոցաւ արտայայտեալ ճշմարտութիւնները կը մնան յաւերժաբար: Կը թարչամի ծաղիկը, այլ գեղեցկութիւնը յաւիտենական է: Լերինք կը փշրին ամաց ծանրութեանը տակ, այլ վեհութիւն ու վսեմութիւն մշտնջենական են: Բնութեան այս նիւթեղէն քող կը փոփոխի յար, այլ նիւթոյ սահմանէն անդին կայ բան մը որ անփոփոխ է ու անվախճան. կայ անտեսանելի մի աշխարհ, խորհրդոյ աշխարհը, որոյ տեսողութեան չկայ ծայր ու սահման: Մարմինը կ'անցնի, այլ հոգին կ'ապրի յաւերժաբար: Կ'անցնի տիեզերքը, այլ Աստուած անվերջ է ու անվախճան: Տեսանելի տիեզերքը թառք մ'է աստուածակերտ ուր ի հանդէս կու գան անտեսանելի գաղափարներ ու զգացումներ: Պիտի գայ օր մը երբ հոգեկան աշխարհն սքողող այս նիւթեղէն վարագոյրը պիտի վերցուի եւ հոգեկան աշխարհը, կատարելութեան այդ բնագաւառը պիտի փայլի իւր ողջոյն պերճութեամբ, երբ բոլոր անանցանելի խորհրդոց, զգացմանց ու ճշմարտութեանց անսպառ աղբիւրն ու կեդրոն, բոլոր անմահ հոգեաց Հայրն Աստուած, դէմ առ դէմ պիտի ժպտի մեր հոգեաց: Անտեսանելի գոյութիւնք յաւիտենական են:

Գանի՛ սրտայոյզ է տեսնել ալեգարդ մի ծերունի որ կանգնած ամաց բլրոյն վրայ կը դիտէ իւր անցեալը: Աշխարհ թովական, հոն կը ժպտի ամենա մանկութիւնը գերերջ ջանիկ ու սուրբ օրերով պսակազարդ, Հոն տարիներու մշուշին ետեւ կը ժպտին իւր ծնողաց սիրած պիտ դէմքեր: Հոն իւր կողակիցը կը նստի կեանքի բերք քաղցր միջադիպաց ու յարաբերութեանց յիշատակներով չըջապատեալ: Ծերունին կը դիտէ այդ անցեալը եւ հեշտանոյշ արտասուք կը հոսին իւր այտերէն, զի կեանքին հետ չաղուած այս սիրելի էակներ, առարկաներ ու դէպքեր անցած են ու ինք իբրեւ չորաբեկ մի ճիւղ մնացած է միայնակ: Սակայն ասոնք թէեւ անցան, այլ իրենց ազ-

գեցութիւնը անջնջելի հետքեր զրոյմած են ծերունւոյն նկարագրին վրայ: Իւր հոգեկան կարողութիւնք զարգացած ու սրտի զգացումնք ազնուացած են անոնց հետ չփոխելով: Տեսանելիք անցած են, իսկ անտեսանելիք կ'ապրին դեռ եւ պիտի ապրին առ յաւէր: Անցելոյն հորիզոնին վրայ լուսափայլ աստեղաց նման փալիւղ մեծ անձնաւորութիւնք կը ննջեն այժմ իրենց լուիկ ու անշուք չիրմաց մէջ: Դարերու փոշին ծածկած է զայնս ու ժամանակը կը քած՝ անոնց չըթնէր. եւ սակայն անհետ գերեզմաններու մէջ ննջող այդ անձնաւորութեանց ներքին ու անտեսանելի կեանքեր, իբրեւ լուսայորդ արեգակներ պատռելով դարերու մառախլապատ թանձրութիւնը, լուսոյ հեղեղներով կ'ողողեն ներկան:

Դրեթէ 19 դար յառաջ Փրկիչն մեր Յիսուս Քրիստոս թափեց իւր փրկարար արիւն: Անցաւ այդ դէպք ու ժամանակի թանձր քող մը կը ծածկէ զայն: Սակայն այդ դէպքի միջոցաւ արտայայտեալ աստուածային անհուն սէրն կը պարփակէ համայն դարերն ու ազգեր: Այդ խաչափայտէն կը հոսի դեռ սիրոյ քաւարաբ աղբիւր մը, ուստի կու գան ըմպել բոլոր դարերն ու ժողովուրդներ, ուստի բովանդակ մարդկութիւն ընդունած է եւ պիտի ընդունի իւր ողջոյն յոյսերն ու երկնային ակնկալութիւններ, իւր փրկչութեան երջանկութիւնն ու յաւիտենական կեանք: Այդ սէրը կը զօգէ ազգեր ու ժողովուրդներ, կերպարանափոխ կ'ընէ աշխարհը, կը միացնէ մարդկութիւնը եղբայրական սերտ կապերով, կը գրդէ զմարդ սուրբ կեանք վարել: Եւ ահա այս սիրոյ հիմանց վրայ կը բարձրանան ներկայ քաղաքակրթութեանց փառաշուք տաճարք, բարեգործական հաստատութիւնք եւ ամէն ինչ որ ընկերութեան վայելքն կը կազմէ: Տեսանելիք անցաւոր են, իսկ անտեսանելիք տեսական:

Արդ, ով պատանիք ու երիտասարդք, ձեր ներքին կեանքը մաքուր պահեցէք, առաքինութեանց երկնաբոյր ծաղիկներով զարդարեցէք. ձեր հոգին թող փայլի սրբութեան ու սիրոյ ճաճանչներով: Արտաքին գեղեցկութիւնք վաղաթառամ են: Ժամանակը պիտի թարչամեցնէ ձեր երիտասարդական հրապոյրները, խոր ափօսներ պիտի բանայ ձեր ճակատներուն վրայ ու ձեր գլուխներու վրայ ալեւոյթի ձիւներ պիտի սփռէ: Մի օր մահն պիտի փակէ ձեր աչեր, ու պիտի պառկիք սեւ հողին տակ անշուշ ու անզգայ: Այլ ձեր հոգին, ձեր ներքին անտեսանելի էութիւնը, գերեզմանի դռնէն պիտի անցնի ի յաւիտենականութիւն: Իցի՛ւ կարենայի այս անեղ ճշմարտութիւնը զրոյմել ձեր ամենուր սրտից վրայ անջնջելի տառերով:

ՄԻՔԱՅԷԼ Խ. ՄԻՆԱՍՅԱՆ

Ա Ձ Դ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԲՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐ

Անգլիէի Թարգմանութիւն

283 էջէ բաղկացեալ երիտասարդները գործնական կենաց մէջ առաջնորդելու համար պատրաստուած գիրք մը: Կը պարունակէ բարոյական աղիւս սկզբունքներ որոնք կը լուսաբանեն նշանաւոր անձանց կեանքերով, ծանցնուած է մեծ գրագէտներու իմաստուն խօսքերով եւ Սուրբ Գիրքէն վսեմ ճշմարտութիւններով: Գիրն է պարզ լաթակաղմինը 6 դահ. եւ ոսկեզօծ գիրերով ընտիր լաթակաղմինը՝ 9 դահ.: Կը ծախուի Ֆինճանճըլար Եոգուշու, Ամերիգան իմանի գրատունը:

Սովորական աղօթքի ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը, ժամը 8ին, Պայպլէ Հաուսի մատրան մէջ: Աղօթքի նիւթն է Հռովմ. Ը. 10:

—Վիքթորիա Թագուհւոյն կողմէն Ֆրանց Եռլէֆ կայսեր ընծայուած պատուակալ գնդապետութիւնը Վիէննայի պալատական շրջանակներուն մէջ սիրուն ենթադրու թիւններու ասիթ եղաւ։ Վիէննայի մէջ կը կարծուի թէ կայսրը շատ չանցած Անգլիա պիտի այցելէ եւ աչքէ անցընէ իր անգղիական վիշապազօրաց գունդը։ Թագուհին կրկնեց այն հրաւէրը զոր ըրած է 1888ի գարնան մէջ Երբ առաջին անգամ ըլլալով տեսաւ կայսրը։ Այդ տեսակցու թիւնը տեղի ունեցաւ յիննսպրուք եւ այդ առթիւ Թագուհին, որ իր դէպ հարաւ ըրած տարեկան այցելութենէն կը վերադառնար, աւստրիական հողի վրայէն անցաւ։ Սակայն կայսրը դէպ հիւսիս ճամբորդած չէ այնչափ հեռու որչափ է Լոնտոն, թէեւ անցելոյն մէջ շատ ուղեւորութիւններ ըրած է։ Թէ՛ Աւստրիացւոց եւ թէ՛ Անգլիացւոց մեծ ուրախութիւն պիտի ըլլայ, եթէ այս երկու վիհապետները տեսակցու թիւն մը ունենան ի Լոնտոն։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Շարաթ կէսօրէն ետքը Ֆէրտինանտ իշխանը այցելութեան գնաց Պուլկարաց Էկզարք Տ. Եոզէֆի: Յետոյ գնաց Պուլկարաց գործակալին պաշտօնատեղին, ուր Էկզարքը փոխադարձ այցելութիւն տուաւ Իշխանին: Կիրակի առաւօտ իշխանը ներկայ եղաւ Ֆէնէրի պուլկարական Սբ. Ստեփանոս եկեղեցւոյ ժամերգութեան: Կէսօրէն ետքը Բ. Դուռը գնաց ի պաշտօնական այցելութիւն, ապա գնաց Պարսից դեսպանատունը, եւ ապա Բերայի կողմն անցնելով այցելութիւն տուաւ օտար տէրութեանց դեսպաններուն: Երեկոյն հացկերոյթի հրաւիրուեցաւ աւստրիական դեսպանէն որ նախորդ օրը վերադարձած էր Վիէնայէ: Երկուշաբթի կէսօրէն ետքը իր բնակարանին մէջ ընդունեց նախարարներուն, օտար տէրութեանց դեսպաններուն, Ռուսիոյ Գոլէճի տնօրէն Տր. Ուոլպըրնի եւ երկու փոքր ֆէսթներուն այցելութիւնները, նաեւ մայրաքաղաքի պուլկար գաղթականութեան կողմէ զրկուած վեց անդամներէ բաղկացեալ պատուիրակութիւնը: Պատուիրակութիւնը իշխանին ուղերձ մը մատուցեց զեղեցիկ տուփի մը մէջ դրուած, որուն համար Ն. Բարձրութիւնը շնորհակալութիւն յայտնեց: Ահաւասիկ ուղերձը. «Մենք, անդամք Կ. պոլսոյ պուլկար գաղթականութեան որ մեր հայրենեաց այլ եւ այլ կողմերը կը ներկայացնենք, մեծ պատիւ կը համարինք Ձեր Բարձրութիւնը ողջունել Օսմ. պետութեան այս ոստանին մէջ: Լիովին կ'ըմբռնենք թէ Վեհ. Սուլթանին կողմէ Ձեր Բարձրութեան իրեն Դուլկարիոյ Իշխան ճանչցուելը պատմական կարեւոր դէպք մ'է, որով կ'ապահովուին պուլկար ժողովրդին բարօրութիւնը եւ յաջողութիւնը: Վստահ ենք թէ Ձեր Բարձրութեան գալուստն ի մայրաքաղաքս՝ մեծապէս պիտի նպաստէ քաղաքական եւ առեւտրական շահերուն որ երկու երկիրներուն համար ալ նոյն են: Մեր հաւատարմութեան զգացումները խոնարհաբար յայտնելով, պատիւ ունինք մնալ անձնուէր եւ հնազանդ ծառայք Ձեր Բարձրութեան:» Երեքշաբթի իշխանը Պէյլէրպէյի եւ Թոփգալուի կայս. պալատները պիտի երթար, բայց օդին սաստկութեան պատճառաւ ուրիշ օրուան թողուց այդ գործը: Նոյն օր միջօրէի ճաշէն ետեւ իր հիւրամեծարներուն եւ հետեւորդներուն հետ Պէյլէրպէյ շողեռաւով Ռուսիոյ Հիսար, անկէց ալ պալատական կառքերով Ռուսիոյ Գոլէճ, գնաց եւ ընդունուեցաւ մեծ պատիւներով: Յետոյ վերադարձաւ Գուրուչէյէ եւ ապա այցելեց Տոլմապաղէի պալատը: Իշխանն հեռագրով իր մօր, Քլէմանթին իշխանուհւոյն, խորին շնորհապարտութիւն յայտնեց Վեհ. Սուլթանի կողմէ ցուցուած մեծարանաց համար: Վեհ. Սուլթանը Քլէմանթին իշխանուհւոյն շնորհեց առաջին կարգի Շէֆէ-թաֆ պատուանշանը, եւ իշխանուհին ասոր եւ իր որդւոյն ընծայուած պատիւներուն համար իր շնորհակալութիւնն յայտնեց հեռագրով: Իշխանն ասկէ Սբ. Փետրոսպուրկ պիտի երթայ: Կայս. Սուլթանէն զօրօտանալով, որուն պիտի ընկերանայ Իւլէր յածաւորակը, պիտի ուղեւորի նախ դէպ Օտեսսա:

—Սերպիոյ Ալեքսանտր թագաւորը, որ ծպտեալ կ'ուղեւորի «Կոմս Թաքովո» կեղծ անունով, չորեքշաբթի Սէլանիկ հասաւ: Յատուկ կառախումբով եկաւ Սէլա-

նիկ եւ, թէեւ ծպտեալ էր, քաղաքին իշխանութիւնը ընդ առաջ եկան Ն. Վեհափառութեան: Սէլանիկէ մտնելով կայս. Իւլէրպէն զօրօտանալը, որ կիրակի յատկապէս Կ. պոլսէ Սէլանիկ զրկուեցաւ, ուղեւորեցաւ դէպ Այնորդ: Ն. Վեհափառութեան ընկերացաւ օսմ. բանակի բարձրատիճան զինուորական մը եւ Սէլանիկի նահանգէն պաշտօնատար մը: Հոն Թագաւորը պիտի հիւրընկալուի ռուսական վանքին մէջ եւ պիտի այցելէ Խիլանտարի վանքը, ուր կը գտնուի անոր հիմնադրին, Սերպերուն Սբ. Սաւա թագաւորին, չիրիմը: Ներկայ կարգադրութեանց համաձայն, Սերպիոյ Թագաւորը Զատիկ երրորդ օրը պիտի մեկնի Այնորդէ եւ Փիրէ պիտի երթայ Իւլէրպէն զօրօտանալով: Տասներկու օր հիւր պիտի ըլլայ Յունաստանի Թագաւորին, յետոյ Պելկրատ պիտի երթայ: Թրիեսթէի եւ Վիէնայի ճամբով:

—Քարափանց սակացոյցի վերաքննութեան համար կարգուած յանձնաժողովին առաջին նիստն անցեալ շաբաթ օր տեղի պիտի ունենար, բայց յետաձգուեցաւ վասն զի Բ. Դուռը դեսպաններէն պաշտօնական տեղեկութիւն ստացած չէր անոնց պատուիրակներուն անուանման վրայով: Այդ պատուիրակներն հիմա ընտրուած են եւ խոն յանձնաժողովին առաջին դումարումը չորեքշաբթի տեղի ունեցաւ:

—Կիրակի դիւեր Գատըքէյի մէջ ինը տուն այրեցաւ հրդեհէ մը:

—Բ. Դուռը վերջերս կը զբաղէր կառավարական գործերուն մէջ ոչ-մահմետական տղայոց ընդունելութեան վերաբերեալ հարցով: Նահանգներուն մէջ ոչ-մահմետական ժողովրդոց այն տղայք, որ Թրքաց նախապատրաստական դպրոցները պիտի մտնեն ազգային դպրոցներուն ընթացքն աւարտելէ ետեւ, կատարելապէս հմուտ ըլլալու են օսմ. լեզուին, որուն աւանդումը պարտաւորիչ եղած է ասկէ առաջ հրատարակուած կայս. հրամանագրի մը զօրութեամբ: Ոչ-մահմետական դպրոցներուն օսմ. լեզուի ուսուցիչները պիտի ընտրուին Կրթական նախարարութեան կողմէ եւ անոնց ամսականները նոյն նախարարութեան կողմէ պիտի վճարուին:

—Փարիզեան հեռագրէ մը Նէյթ Ֆրայէ Փլէսէ կիմանայ թէ հոն խորհրդակցութիւններ տեղի ունեցած են ասիական Թուրքիոյ երկաթուղիները միացնելու ծրագրի մը պատրաստութեան վրայով: Խորհրդակցութեանց արդիւնքը պիտի տեղեկագրուի զանազան ընկերութիւններուն վարչական ժողովներուն, եւ ըստ արժանւոյն քննուելէ ետեւ իրեն հիմ պիտի ծառայէ այն բանակցութիւններուն, որ տեղի պիտի ունենան Կ. պոլս:

—Պետական խորհուրդն ընդունելի դատած է Իզմիտի Ծովախորշին վրայ գտնուող Տիւ Իսկէլէսիի առջեւ կառուցանելի փարոսին շինութեան ծրագիրը: Շինութիւնը քիչ ատենէն պիտի սկսի: Փարոսներուն վարչութիւնը առաջարկած է ուրիշ երկու փարոսներ ալ կանգնել նոյն ծովախորշին մէջ:

—Կառավարութիւնը որոշեց արծաթ շքադրամ մը կոխել որ Անատոլիոյ կարօտեալներուն ի նպաստ առաւ զբամ տուողներուն պիտի շնորհուի:

—Ծովային խորհուրդի անդամ Մէհմետ փաշա Միշերկրականի օսմ. նաւախումբին հրամանատար կարգուեցաւ:

—Սէլանիկ-Տէտէաղաճի երկաթուղւոյն

շինութիւնն աւարտած է, եւ անոր ընդունելութեան եւ յանձնման գործողութիւնը կատարելու նպատակաւ զրկուած մասնագէտներու յանձնաժողովին մէկ հեռագրին համաձայն՝ չորեքշաբթի արտօնութիւն տրուած է զայն գործածելու:

—Դատական եւ կրօնական գործոց նախարարը երեքշաբթի Հայոց եւ Յունաց պատրիարքներուն եւ Հրէից Բարուհայեալի տեղակալին մէջմէկ պաշտօնագիր ուղղելով եւ Ներքին գործոց նախարարութեան ծանուցագրին համեմատ յայտնելով թէ Համագային Անկեղանոցը մատակարարելու եւ մուրացկանութիւնը արգելելու համար, կայս. հրամանագրով հաստատեալ կանոնին համաձայն, Անկեղանոցին մատակարարութիւնը պիտի յանձնուի Քաղաքապետութեան պաշտօնատարներուն մէջէն ընտրելի եւ Բ. Դրան կողմէ հաստատուի անձի մը նախագահութեան ներքեւ կազմելի վարչութեան մը, եւ յարելով թէ սոյն վարչութեան անդամները պատուակալ պիտի ըլլան եւ պետական պաշտօնատարներուն մէջէն ընտրուած եւ Պատրիարքարանաց եւ խախտմանի կողմէ ներկայացուած, յանձնարարեց որ մէյմէկ անդամ ընտրին եւ տեղեկագրեն:

—Երեքշաբթի առաւօտ հարաւային հովով սաստիկ փոթորիկ մը պատահեցաւ Կ. պոլս եւ Վոսիփորի, Գատըքէյի, Ֆէնէրպաղէի, Էրէնքէյի եւ միւս արուարձաններուն մէջ ծառեր եւ տախտակօրմեր տապալեցան, պատուհաններ խորտակուեցան, տուներ փլասուեցան եւ ձկնորսութեան շատ մը նաւակներ ընկղմեցան կամ ցամաք նետուեցան:

—Սապահի ուրբաթ աւուր թուով պաշտօնագէս կը ծանուցուի թէ Անատոլիոյ վերջին խռովութեանց միջոցին փլասեալ Մահմետականներու եւ ոչ-մահմետականներու աւերեալ տուները շինելու եւ կարօտելոց երկրագործական պիտոյք եւ կենդանիներ, նաեւ ուտելու եւ ցանելու արտոյթ բաշխելու, եւ Մահմետականաց քանդուած աղօթատեղիները վերաշինելու նպատակաւ Վեհ. Սուլթանի նախագահութեան տակ նպաստամատոյց յանձնաժողով մը կազմուած է, որուն փոխ-նախագահ կարգուած է Միշեր Իսմայիլ Հագըր փաշա: Այս յանձնաժողովին ձեռամբ հաւաքելի նպաստները կամաւոր պիտի ըլլան եւ ոչ պարտաւորիչ: Տասը եւ տասնէ աւելի ոսկի տուողներուն պիտի շնորհուի կայս. Խալաֆով եւ «Ի Նշան Մարգարտութեան» վերատառութեամբ շքադրամ մը հանդերձ մասնաւոր պէրֆում մը, որուն մէջ յատկօրէն պիտի նկարագրուին շքադրամի արժանացողին մարգարտական ծառայութիւնները, երկու տեսակ նպաստ տուած է, մին Մահմետականաց աղօթատեղիներու վերաշինութեան եւ միւսն ընդհանուր պիտոյց յատկացուած նպաստներուն համար: Տոմսերու գիներն են 5, 10 եւ 20 դահ., նաեւ քառորդ եւ կէս ոսկի: Տոմսերը պիտի վաճառուին Իսկիւտար՝ Վալիտէճամիի, Պէշիքթաշ՝ Շահգաթէպաշէճամիի եւ Պոլիս՝ Եֆենճամիի ժամացոյցներուն քով:

ԴՐԱՄԱԿԱՆ			
Մարտ 23/4, 1896			
Գոնստիտէ		21	36
Բուժելի երկաթուղի		110	
Թահալիլթը Օսմանիէ			
ԴՐԱՄԳ, Օսմ. ոսկին 100 է			
Մէհմետիյէ	108 17	Ռուսիոյ բւլ	90
Մէթալիք	97 20	Նաբոլէան	87 34
Պէշիք	103 20	Գրեմից	54 10
Ալթըլէք	103	Անգլ. ոսկի	110 18
Մանր արծաթ	104	Մանէթ թղթ	8 55

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՌՈՐ ՊՅԱԶԱՆԵ
Ֆինանսներու Եղբայր. Ամերիկացի Խան